

**ПІДГОТОВКА
КОМПЕТЕНТНОГО
ВЧИТЕЛЯ:
ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ**

УДК 371.13(063)

ББК 74.589я431

П 32

Редакційна колегія:

Ярошинська О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи, завідувач Науково-дослідної лабораторії педагогічної компетентності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кравченко О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пащенко Д. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки, педагогіки вищої школи та управління Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рецензенти:

Браславська О. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри географії та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ткачук Л. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Розглянуто та рекомендовано до друку вченою радою

Інституту соціальної та економічної освіти

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,

(протокол № 4 від 27.02.2014 р.)

П 32 Підготовка компетентного вчителя: традиції та інновації : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару (м. Умань, 21 березня 2014 р.) / ред. кол.: Ярошинська О. О. та ін. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 150 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару «Підготовка компетентного вчителя: традиції та інновації», який відбувся на базі Науково-дослідної лабораторії педагогічної компетентності в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини 21 березня 2014 року. Основна тематика представлених статей відповідає напрямам роботи семінару: формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах ВНЗ; сучасні форми, методи, засоби та технології в програмі підготовки майбутнього педагога; компетентнісний підхід та його використання в педагогічній освіті; підготовка учительських кадрів: історичний аспект; вплив глобалізації та інтеграції на підготовку майбутніх учителів.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2014

Володимир Староста,

доктор педагогічних наук, професор

кафедри педагогіки та психології

Ужгородського національного університету

Світлана Бабинець,

студентка ОКР «магістр»

Мукачівського державного університету

Альбіна Сторожко,

студентка ОКР «магістр»

Мукачівського державного університету

МІКРОВИКЛАДАННЯ ТА САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Динамічні зміни в сучасному суспільстві суттєво прискорили процес реформування освіти України, спонукають до переусвідомлення чинних і пошуку нових підходів щодо вдосконалення якості освіти. Важливе завдання – виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем тощо. Вагома роль у вирішенні вказаних завдань належить учителям початкової ланки освіти, оскільки саме тут закладаються базові освітні компетентності як фундамент успішного засвоєння змісту освіти, цілісного формування особистості школяра. Значний внесок у даному напрямку зроблено завдяки дослідженням та відповідним працям А. Алексюка, Ю. Бабанського, Н. Бібік, І. Лернера, В. Паламарчук, Н. Побірченко, О. Савченко та ін.

Мета даної публікації – висвітлення мікронавчання та самоосвітньої діяльності у контексті формування професійних умінь студентів – майбутніх учителів початкової школи.

У публікації «Самоосвіта як умова професійного становлення майбутнього вчителя» [1] О. Шурина розкрито сутність самоосвіти майбутніх учителів як важливої умови їх професійного становлення [1]. Теоретично обґрунтовано етапи самоосвітньої діяльності (СД) майбутніх педагогів. Визначено взаємозв'язані етапи СД студентів (розробка особистого плану СД, формування загальної мети самоосвіти, визначення завдань самоосвіти,

оволодіння теорією та технологією СД, самоконтроль якості виконання особистого плану, самооцінка рівня сформованості набутих знань).

Отже, для ефективного перебігу СД студент має вміти проводити самооцінку, проектувати, здійснювати та аналізувати особистісну навчально-пізнавальну діяльність. Відповідно в процесі дослідження нами проведено вивчення як самооцінки студентів (загальне домагання та самооцінка, педагогічна самооцінка готовності до СД), так і ставлення студентів до мікрвикладання у контексті їх професійної підготовки.

Мікрвикладання – метод викладання, запозичений у американських педагогів, сутність якого полягає у спрощенні навчальної ситуації на початковому етапі професійної підготовки майбутніх учителів [2]. П. Олдхауз / P. Aldhous (цит по [2, с. 104]) зазначає, що мікрвикладання – це реальне викладання, яке проводиться в лабораторних умовах; для мікрвикладання властиво викладання важливої інформації у спрощеному вигляді; мікрвикладання використовується для досягнення конкретної мети: відпрацювання навичок, оволодіння конкретним матеріалом, демонстрація різних методів викладання; надає можливість для контролю за педагогічною діяльністю студента; важливе значення у мікрвикладанні приділяється зворотному зв'язку.

Мікрвикладання передбачає викладання, але у даному випадку це викладацька діяльність студентів у процесі їх професійної підготовки. Отже, мікрвикладання носить навчальний характер і його можна розглядати як спосіб організації навчання, що моделює викладання (або моделювання окремих видів педагогічної діяльності), тобто, розглядати як форму навчання. А реалізуючи дану форму навчання, можна використовувати різні методи навчання. Таким чином, на нашу думку, поняття «мікрвикладання» можна розглядати як багатоаспектне – засіб професійної підготовки, метод та форма навчання.

Нами досліджено використання мікрвикладання під час вивчення окремих навчальних дисциплін («Дидактика», «Музичне мистецтво з методикою навчання» та ін.) майбутніми вчителями початкової школи. В умовах підготовки до навчальних занять, безпосереднього мікрвикладання студенти фактично реалізували різні аспекти СД від епізодичних самоосвітніх дій до стійкої системи самоосвіти. Такий підхід сприяв створенню умов для поступового професійного розвитку майбутніх фахівців на прикладі моделювання діяльності учителя початкової школи: уміння ставити мету і планувати мікроурок, орієнтуватися в інформації і проводити підбір методів, форм та засобів навчання на уроці, обирати комфортні психолого-педагогічні умови та ритм занять, вибудовувати освітню траєкторію мікроуроку; проводити аналіз та самоаналіз результатів мікрвикладання тощо.

Проведено анкетування 105 студентів – майбутніх учителів, які навчаються за напрямом «Педагогічна освіта» (педагогічний факультет Мукачівського державного університету, спеціальність «Початкова освіта»; 1-5 курси). Результати педагогічної самооцінки готовності до СД (використано анкету [3, с. 56-58]) наведено у табл. 1 і вони свідчать про достатньо добру сформованість такої готовності.

Таблиця 1

Педагогічна самооцінка готовності до самоосвітньої діяльності

№ з/п	Компоненти готовності до самоосвітньої діяльності	Сер. бал
1.	Мотиваційний компонент	7,5
2.	Когнітивний компонент	7,1
3.	Морально-вольовий компонент	7,6
4.	Гностичний компонент	7,4
5.	Організаційний компонент	7,2
6.	Здатність до самоуправління у педагогічній діяльності	7,5
7.	Комунікативні схильності	7,4

Кожний компонент містить окремі складові. Наприклад, організаційний компонент має сім складових (уміння планувати час, планувати свою працю, перебудовувати систему діяльності, працювати в бібліотеці, орієнтуватись у класифікації джерел, користуватись оргтехнікою і банком комп'ютерної інформації, володіти різними прийомами фіксації прочитаного).

Дослідження рівня домагання та самооцінки проводили за методикою Дембо-Рубінштейна (модифікована А. Прихожан) [4, с. 76-78]. Крім традиційних анкетних аспектів загальних домагання та самооцінки нами було додано аспект самоосвіти.

Середні бали домагання та самооцінки для усієї вибірки відповідають нормі (реальний рівень), а саме: 83,6 (загальне домагання); 60,7 (загальна самооцінка); 80,8 (домагання самоосвіти); 56,7 (самооцінка самоосвіти).

Таблиця 2

Анкета для студентів «Деякі аспекти мікрвикладання»

Інструкція: «Прочитайте, будь ласка, зазначені деякі аспекти навчальних занять із використанням мікрвикладання та оцініть їх ефективність за п'ятибальною шкалою».

Відповідь: 1 – дуже низька; 2 – низька; 3 – середня; 4 – висока; 5 – дуже висока.

Дякуємо за Вашу відповідь.

№ з/п	Деякі аспекти навчальних занять із використанням мікрвикладання	Сер. бал
1.	Рівень особистої пізнавальної активності	3,50
2.	Рівень пізнавальної активності академічної групи	3,34
3.	Стимулювання до навчальної діяльності	3,42
4.	Усвідомлення мети заняття, її реалізація	3,60
5.	Увага викладача до особистості студента (реалізація індивідуального підходу, врахування психологічних особливостей)	3,52
6.	Можливість висловлювати свою думку під час обговорення результатів мікроуроку	3,45

7.	Навчальне спілкування (розвиток комунікативних здібностей під час мікрвикладання та наступного обговорення)	3,45
8.	Можливість співпрацювати в колективі упродовж заняття	3,68
9.	Практичне засвоєння знань, формування умінь і навичок	3,61
10.	Формування навичок самостійної роботи	3,84
11.	Об'єктивність контролю навчальних досягнень студентів	3,52
12.	Ефективність щодо професійного спрямування (для майбутньої педагогічної діяльності)	3,60
13.	Психологічна комфортність на заняттях із використанням мікрвикладання	3,54
14.	Формування активної життєвої позиції	3,75
15.	Розвиток педагогічної рефлексії (вміння проводити аналіз та самоаналіз мікрвикладання тощо)	3,53
16.	Ефективність навчального заняття з використанням мікрвикладання (в цілому)	3,80

Результати анкетування студентів (середні бали) для виявлення їх ставлення до такої організації навчання як мікрвикладання наведено у табл. 2.

Отримані дані дають нам змогу зазначити, що стосовно мікрвикладання, на думку студентів, не завжди має місце достатній рівень пізнавальної активності академічної групи в цілому, належна увага викладача до особистості студента, врахування їх індивідуальних здібностей та психологічних особливостей, потребує покращення стимулювання до навчальної діяльності тощо. Практично всі аспекти навчально-пізнавальної діяльності студенти відзначають як достатньо ефективні з точки зору їх реалізації. Мікрвикладання сприяє покращенню самостійної роботи студентів, навчальному спілкуванню, співпраці в колективі упродовж заняття, розвитку педагогічної рефлексії, формуванню активної життєвої позиції та ін.

Таким чином, згідно отриманих даних, основна частина майбутніх учителів початкової школи має реальний (адекватний) рівень домагань та самооцінки як загальний, так і щодо самоосвіти; встановлено достатньо добру сформованість готовності студентів до самоосвітньої діяльності та позитивне ставлення до мікрвикладання як засобу їх професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Шурин О. Самоосвіта як умова професійного становлення майбутнього вчителя / О. Шурин // Нова педагогічна думка. – 2010. – № 1. – С. 96–97.
2. Поліщук Л. П. Ціннісні пріоритети форм і методів підготовки майбутніх учителів початкової школи в Англії / Л. П. Поліщук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики : збірник наукових праць. – 2010. – № 11. – С. 102–105.
3. Диагностика успешности учителя / сост. Т. В. Морозова. – М. : Пед. поиск, 2001. – 160 с.
4. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. Г. Видра. – К. : Центр учб. літератури, 2011. – 112 с.